

- Melnykova, U., 2007. *Mystetski ob'iednannia v Ukraini 1920-kh — pochatku 1930-kh rokiv (teoretychni zasady ta tvorchak praktyka)*. Kharkivska derzhavna akademiia dyzainu i mystetstv.
- Musiienko, P., 1966. H. *Krychevskiy [Narys zhyttia i tvorchosti khudozhnyka. 1879–1947]*. Kyiv: Mystetstvo.
- Rohotchenko, O., 2007. *Sotsialistychnyi realizm i totalitaryzm*. Kyiv: Feniks.
- Svitlychna, O., 2007. Khudozhnii protses 1920-kh rr. na storinkakh periodyky Katerynoslava-Dnipropetrovska. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 5, s. 138–146.
- Slipko-Moskaltsov, K., 1928. Vseukrainska Khudozhnia Vystavka. *Chervonyi shliakh*, 1, s. 151–152.
- Ukrainski khudozhnyky na vystavtsi v Holiandii. 1929. *Hart*, 4, s. 165.
- Tsentrалnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady Ukrainy: F. 166; op. 6; spr. 590.
- Tsentrалnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury i mystetstva Ukrainy: F. 578; op. 1.

УДК 930.2-051А.Фішер(438):39(=161.2):911.6

Р. Б. Тарнавський

Львівський національний університет імені Івана Франка

R. Tarnavskiy

The Ivan Franko National University of Lviv

**ПРОБЛЕМА ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО
РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНІЧНОЇ ТЕРИТОРІЇ
У ПРАЦЯХ АДАМА ФІШЕРА**

***Problem of Historical and Ethnographic Zoning
of Ukrainian Ethnic Territory in the Adam Fischer's Research***

У статті проаналізовано погляди провідного польського етнолога першої половини ХХ ст. Адама Фішера на проблему історико-етнографічного районування української етнічної території. Наголошено на хибах ученого під час дослідження вказаної проблематики (спричинених слідуванням офіційній лінії влади міжвоєнної Польщі), а також на ідеях А. Фішера, актуальних по сьогодні (наприклад, виокремлення в структурі історико-етнографічного районування України Опілля — охоплює центральні райони сучасної Львівської обл.).

Ключові слова: Адам Фішер, етнологія, етнографія, українці, традиційна культура, історико-етнографічне районування.

The article is about Adam Fisher, one of the most prominent Polish ethnologists of the first half of 20th century, a teacher (associate professor, professor) of Lviv University (1921–1941), and a founder of a scientific ethnological school. Based on the analysis of Fischer's works («Rusyns. Ethnographic essay of Rus'»

(1928) and «Ethnographic essay of Southeast Poland» (1939)), the author of the article describes the ethnologist's contribution to the development of historical and ethnographic zoning of Ukrainian ethnic territory, with emphasis on the positive and negative aspects. Thus, in the structure of Ukrainian ethnicity A. Fischer singled out such groups as the «Carpathian Rusyns», «real Rusyns», «Pidlyashans», «Polishchuks» and «Ukrainians». Separately the ethnologist mentions some smaller groups. The author of article shows that the weaknesses of Adam Fischer's concept of zoning was caused by professors' work in line with the official ideology of the interwar Poland; and among other things by the use the term «Rusyns» instead of the actual term «Ukrainians». Despite the shortcomings, Adam Fischer's contribution to the development of historical and ethnographic zoning of Ukraine is significant, because he was one of the first to highlight the area of Opillya (the central part of nowadays Lviv region).

Keywords: Adam Fischer, ethnology, ethnography, Ukrainians, traditional culture, historical and ethnographic zoning.

Адам Фішер — один із найвідоміших польських етнологів ХХ ст. 20 років він викладав у Львівському університеті, де заснував власну наукову етнологічну школу, яка об'єднувала польських та українських дослідників. Наприклад, А. Фішер був учителем таких українських народознавців, як Роман Гарасимчук, Катерина Матейко, Антін Будзан: саме під його керівництвом вони здобули теоретичну та практичну підготовку з етнології та польової етнографії, розпочали наукову діяльність.

Адам Роберт Фішер народився 7 червня 1889 р. у Перемишлі. Після отримання середньої освіти навчався на філософському факультеті Львівського університету, 1912 р. здобув ступінь доктора філософії з романської філології та історії мистецтва. 1910 р. молодий учений зайняв посаду секретаря Народознавчого товариства у Львові та редактора його друкованого органу — збірника «Lud». 1921 р. А. Фішер пройшов габлітацію (отримав право читати лекції) у Львівському університеті й став доцентом кафедри антропології та етнології під керівництвом всесвітньо відомого антрополога Яна Чекановського. Згодом, 1924 р., А. Фішера номінували надзвичайним (екстраординарним) професором етнології (1930 р. — звичайним/ординарним), що означало створення в університеті окремої кафедри етнології під його керівництвом. Також 1924 р. при новоствореній кафедрі відкрили Етнологічний інститут — науково-навчальний підрозділ, який також очолив А. Фішер. Під час радянзації Львівського університету, що розпочалася 1939 р., кафедру етнології та Етнологічний інститут реорганізували в кафедру фольклору й етнографії, завідувачем якої став український фольклорист і етномузиколог Філарет Колесса. А. Фішер залишився працювати на ній на

посаді професора. Проте з закриттям університету в часи нацистської окупації Львова учений втратив постійну роботу й був змушений шукати засобів для прожиття. Погіршення стану здоров'я, спричинене фізичним і моральним виснаженням, прискорило його смерть. А. Фішер помер 22 грудня 1943 р., похований на Личаківському цвинтарі у Львові (Архів; Державний архів; Тарнавський Р., 2012; Тарнавський Р., 2013; Tarnawski R., 2015).

А. Фішер написав близько 150 праць без урахування невеликих повідомлень і рецензій на народознавчі видання, опублікованих у збірнику «Lud». Проте докладної бібліографії вченого не складено досі. Жанрова й тематична палітра праць А. Фішера різноманітна: монографії, підручники та посібники, бібліографічні огляди, науково-популярні нариси, статті (як наукові, так і газетні), повідомлення, рецензії тощо, присвячені етнографії та історії традиційної культури («палеоетнології») насамперед слов'янських народів, теоретичній етнології та ін. (Архів).

Зважаючи на те, що А. Фішер жив і працював у Львові — центрі Західної України (тих українських етнічних земель, які в 1919/1921–1939 рр. перебували у складі Польщі*), в його науковому доробку значне місце посідала україністика. Серед праць ученого, які безпосередньо стосуються етнології та етнографії українців, варто назвати передусім книги «Русини. Нарис етнографії Русі» (Fischer A., 1928b) та «Нарис етнографії Південно-Східної Польщі» (Fischer A., 1939), статті «Околиця Львова з етнографічного погляду» (Fischer A., 1927), «Наші етнічно-народні надра. Етнографія околиці Львова» (Fischer A., 1928a), «Народні промисли на Покутті» (Fischer A., 1929b) та «Польські гончарі на Покутті» (Fischer A., 1929a), рукописні праці «Етнографія Східної Малопольщі» («Etnografia Małopolski wschodniej»), «Етнографічний нарис Станіславівського воєводства» («Zarys etnograficzny województwa stanisławowskiego») та «На лемківсько-бойківській межі» («Na granicy łemkowsko-bojkowskiej») (Клодницький З., 1997). Проте більше чи менше українського матеріалу є і в багатьох інших працях ученого.

Уже з наведеного матеріалу видно певну тенденційність праць А. Фішера, присвячених українцям. Так, у назві жодної з них немає термінів «українці», «Україна» чи «українські землі». У контексті цього наведемо, перш за все, інформацію з листа В. Гнатюка до А. Фішера, в якому український народознавець пояснював мотиви своєї відмови від авторства нарису про українців для серії «Польща, земля та людина», зауважуючи, що видавці в проєктованій книжці мають уживати терміни «українці», «українські», а не «русини», «руські» (Кирчів Р., 2011). У листі-відповіді А. Фішера до В. Гнатюка

* З історико-етнографічного погляду, це — Західне Поділля, Опілля, Надсяння, Західне та частина Середнього Полісся, частини Волині, Бойківщини та Лемківщини, Гуцульщина, Покуття (Глушко, М., 2008).

ка польський учений зреагував на це зауваження так: «Щодо питання “руський” чи “український”, то я з приємністю послухав би його наукове опрацювання. [...] На разі, не зі злої волі, а через відсутність достатньої аргументації мусимо користуватися старими вживаними поляками термінами*» (Кирчів р., 2011).

Уже в «Русинах», під час характеристики етнонімів українців, А. Фішер писав: «Росіяни деколи називають русинів малоросами, хоча самі русини з кінця XIX ст. прийняли ім'я українців. Ця назва вживається для того, щоб спертися на певну державно-політичну традицію, мається на увазі козацька Україна. Проте нині вона ще не прийнята в слов'янознавстві, зважаючи на двузначність цього слова. “Україна” означає, здебільшого, власне Слобідську Україну чи Наддніпрянську, а отже лише частину руського простору. Тому в польській науці й надалі вживається термін “русини”, тим паче, що це слово усталене в нас у своєму значенні з покон віку, а крім того ця етнічна назва не містить у собі нічого образливого чи ущербного. Вона походить від скандинавських варяго-русів, які у IX ст. завоювали східних слов'ян, надали їм своє ім'я русів, але з часом асимілювалися, хоча ще в XI ст. русів відрізняли від слов'ян» (Fischer., 1928b).

Наголосимо, що тиск офіційної влади міжвоєнної Польщі на висвітлення проблематики, пов'язаної з українцями Західної України, впродовж міжвоєнного періоду посилювався (загалом, політика польської держави в той час була спрямована на асиміляцію непольських народів Другої Речі Посполитої). Це впливало й на наукові праці польських авторів, зокрема народознавців, на яких покладали завдання довести «польськість» Західної України. Так, якщо 1923 р. для написання нарису про українців до серії «Польща, земля та людина» шукали автора-українця, адже «залежало на тому, щоб цей томик був підготовлений русином, а не поляком, щоб таким способом уникнути всяких можливих тенденційних наświetлень» (Кирчів Р., 2011), то наприкінці 1930-х рр. таких «тенденційних наświetлень» у польських народознавчих працях про українців було вже дуже багато. Для прикладу, якщо в «Русинах» А. Фішер у межах «мовного руського простору» виділив серед іншого Опілля й Поділля (Fischer A., 1928b), то вже в «Нарисі етнографії Південно-Східної Польщі» характеризував ополян і подолян не як «руські», а як «польські» етнічні групи (Fischer A., 1939).

Попри ці негативи праць А. Фішера, немає підстав стверджувати, що він був польським шовіністом. Так, учений добре ставився до своїх тала-

* Саме термін «руський» замість «український» уживався в офіційній документації Львівського університету в міжвоєнний («польський») період, хоча термін «український» на західноукраїнських землях, зокрема і в університеті, широко використовували ще з кінця XIX — початку XX ст. (Качмар В., 2010).

новитих студентів-українців (які були переконаними українськими патріотами). Для прикладу, в другій половині 1920-х рр., знаючи про скрутне матеріальне становище Р. Гарасимука (яке могло перешкодити йому в навчанні, адже воно було платним), А. Фішер домогся, щоб цьому студентові призначили стипендію. Те саме відбулося й у 1930-х рр., під час навчання на гуманітарному факультеті Львівського університету К. Матейко (Тарнавський р., 2013).

Загалом, у науковому доробку А. Фішера, пов'язаному з україністикою, можна виділити кілька тематичних блоків, дотичних насамперед до традиційної культури українців та історико-етнографічного районування українських етнічних земель. Свою схему історико-етнографічного районування українських теренів А. Фішер найповніше виклав у «Русинах». Так, на початку відповідного параграфу («Руські етнічні групи»*) учений виділив на українських землях такі «етнічні групи», як «карпатські русини», «поліщуки», «підляшани», «справжні русини» та «українці». Далі, характеризуючи кожну з цих груп, він децю відхилився від цього поділу. Так, серед «карпатських русинів» виокремлював насамперед лемків (стверджуючи, що до них близькі «чехословацькі», тобто закарпатські лемаки), бойків (серед яких особливо виділяв тухольців — населення декількох сіл у Сколівському повіті) й гуцулів (з наголосом на буковинських гуцулах); наголошував, що українське населення повіту Ясло називало себе «замішанцями», а ціла група лемків серед замішанців відома під назвою «руснаки». Далі вчений зупинився на характеристиці покутців і буковинців. Щодо «справжніх русинів», то на північ від українських горян по Дністер А. Фішер локалізував підгорян, на нижньому Сяні в Перемишському та Ярославському повітах — долинян (долів), у Жовківському, Равському та Яворівському повітах — батюків, у Бібрському, Львівському, Рогатинському, Перемишлянському повітах і на частині Поділля по Серет — ополян. Далі дослідник писав, що мешканці Поділля відомі як подоляни, а Волині — як волиняни (Fischer A., 1928b).

У «Нарисі етнографії Південно-Східної Польщі» А. Фішер виділяв на території Львівського, Станіславівського та Тернопільського воєводств такі «етнічні групи», як лемки, бойки (з особливим наголосом на тухольцях), гуцули, різноманітні локальні групи (зваричі біля Печеніжина (нині смт. Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.), долинець біля Жаб'яго (нині смт. Верховина Івано-Франківської обл.), поляники в околицях Тлумача, Городенки, Обертину й Гвіздця), покутяни, підгоряни, батюки, белжани (населення околиць м. Белза) та бужани (мешканці долини Західного Бугу), а та-

* У сучасній термінології — етнографічні групи. Докладніше про термін «етнічні групи» в працях польських етнологів міжвоєнного періоду див. статтю Петра Чорнії «Етнічна група: дефініція поняття» (Чорній П., 2007).

кож, як уже згадувалося, зараховував до «польських етнічних груп» ополян (які, за його твердженням, у XVI ст. населяли території від р. Верещиці до р. Золотої Липи, а в XIX ст. — до р. Стрипи) та подолян (розселилися між Стрипою і Збручем) (Fischer A., 1939).

Проте повернімося до схеми історико-етнографічного районування українських земель з праці «Русини». «Від Случа та східної межі Подільської височини до Дону», за твердженням А. Фішера, «мешкають українці», яких можна поділити на киян (Київщина), чернігівців (Чернігівщина), полтавців (Полтавщина), слобожан (Слобідська Україна), побережців (межириччя Дніпра та Південного Бугу), запорожців (Нижня Наддніпрянщина), донців (пониззя Сіверського Дінця) і чорноморців (Кубань). Серед поліщуків, за А. Фішером, можна виокремити пінчуків, волинських поліщуків і чернігівських поліщуків. Далі учений вказав, що на території Седлецького повіту мешкають підляшани, а над Західним Бугом — забужани (Fischer A., 1928b).

З наведеного матеріалу видно, що історико-етнографічне районування українських етнічних земель, яке зробив А. Фішер, не позбавлене хиб, зокрема, спричинених намаганням брати до уваги політичний поділ, а також послідовно вживати термін «русини». Так, учений оминув увагою спільність Західного та Східного Поділля чи території Волині під владою Польщі й СРСР, натомість завжди наголошував на тому, що частина карпатських горян проживала в межах політичних кордонів не лише Польщі, а й Чехо-Словаччини, вживав термін «українці» лише на означення частини українського етносу тощо. Також з охарактеризованого історико-етнографічного поділу не зрозуміло, чи деякі названі групи є «етнічними», чи лише їхніми локальними підрозділами (наприклад, лемаки, підляшани, забужани та ін.).

Сучасний дослідник історико-етнографічного районування України Михайло Глушко зазначає: «Загалом, наукова упередженість окремих положень і висновків А. Фішера щодо етнографічної мозаїчності українського етносу помітна неозброєним оком. Скажімо, поділивши українців на п'ять окремих “етнічних груп”, серед яких наявні і такі, як “справжні русини” та “українці”, дослідник, фактично, нехтує головними критеріями етнографічного районування, спираючись на політичну карту 20-х років XX ст. (перебування українських земель у складі різних держав). [...] Водночас окреслення вченим географії проживання “підгорян”, “ополян”, “долян”, яку сучасні народознавці найчастіше ототожнюють, відповідно, з Підгір'ям, Опіллям та Надсянням, не втратило своєї наукової актуальності й досі, оскільки кожна з них ще потребує серйозного наукового дослідження» (Глушко М., 2008).

З наведеного матеріалу можна зробити висновки, що проблема історико-етнографічного районування українських етнічних земель була однією

з головних в українознавчому доробку відомого польського етнолога Адама Фішера (1889–1943 рр.). Найдокладніше вчений розглянув її у працях «Русини. Нарис етнографії Русі» (охарактеризовано всю українську етнічну територію) та «Нарис етнографії Південно-Східної Польщі» (присвячена лише західній частині українських етнічних земель). У структурі українського етносу А. Фішер виділяв такі групи: «карпатські русини» (бойки, лемки, гуцули), «справжні русини» (підгоряни, доли, батюки, ополяни), «підляшани», «поліщуки» та «українці» (кияни, чернігівці, полтавці, слобожани, побережці, запорожці, донці, чорноморці). Окремо в працях етнологу згадано покутян, буковинців, подолян, волинян, забужан, а також деякі дрібніші групи (пінчуки, волинські поліщуки та чернігівські поліщуки в складі поліщуків, тухольці в складі бойків, буковинські гуцули в складі гуцулів, зваричі, долинці, поляники, белжани, замішанці, руснаки та ін.). Таке історико-етнографічне районування українських земель містить багато помилок і хиб, головні з яких спричинені тим, що А. Фішер уживав на означення українців термін «русини» (замість власне терміна «українці») та намагався (особливо в 1930-х рр.) не суперечити офіційній ідеології міжвоєнної Польщі (полягала в обґрунтуванні «польськості» Західної України). Попри недоліки, внесок А. Фішера в розробку історико-етнографічного районування України досить значний, зокрема, професор одним із перших виділив такий район, як Опілля.

Архів Львівського національного університету імені Івана Франка, ф. Р-119, оп. 1, спр. 194 (Особова справа професора Фішера Адама).

Державний архів Львівської області, ф. 26, оп. 5, спр. 1956 (Особова справа професора Фішера Адама).

Глушко, М., 2008. Етнографічне районування української Галичини (за матеріалами наукових досліджень XIX — початку XXI ст.), *Галичина: етнічна історія*, ред. С. Макачук, ЛНУ імені Івана Франка, Львів, с. 46–80.

Клодницький, З., 1997. Етнографічні матеріали, що стосуються Західного Поділля в архіві польського народознавчого товариства та в архіві Йозефа Гайка, *Народознавчі зошити*, № 3, с. 180–181.

Качмар, В. 2010. Львівський національний університет імені Івана Франка. Історичний нарис, *Літопис випускників Львівського національного університету імені Івана Франка*, Логос Україна, Київ, с. 12–51.

Кирчів, Р., 2011. Українська тема в народознавчій парадигмі Адама Фішера, *Народознавчі зошити*, № 4, с. 561–575.

Тарнавський, Р., 2012. Габлітація Адама Фішера у Львівському університеті: передумови, перебіг, результати, *Spheres of Culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies, Maria Curie-Sklodowska University*, Lublin, vol. 3, s. 346–354.

Тарнавський, Р., 2013. Пам'яті Адама Фішера. Життєпис професора етнології Львівського університету, *Народна творчість та етнологія*, 2013, № 5, с. 40–53.

Чорній, П., 2007. Етнічна група: дефініція поняття, *Народознавчі зошити*, № 5–6, с. 491–495.

Fischer, A., 1927. Okolice Lwowa pod względem etnograficznym, *Przewodnik Kongresowy II Zjazdu Słowiańskich Geografów i Etnografów w Polsce 1927 roku*, red L. Sawicki, Komitet organizacyjny II Z. S. G. E. Kraków, s. 202–205.

Fischer, A., 1928a. Nasze etniczno-ludowe podglebie. Etnografja okolicy Lwowa', *Słowo Polskie*, rok XXXII, no 85, 26 marca, s. 5.

Fischer, A., 1928b. *Rusini. Zarys etnografji Rusi*, Wydawnictwo Zakłady Narodowego im. Ossolińskich, Lwów, Warszawa, Kraków.

Fischer, A., 1929a. Polscy garncarze na Pokuciu, *Słowo Polskie*, rok XXXIII, no 289, 21 października, s. 6.

Fischer, A., 1929b. Przemysł ludowy na Pokuciu, *Słowo Polskie*, rok XXXIII, no 292, 24 października, s. 5.

Fischer, A., 1939. *Zarys etnografji Polski Południowo-Wschodniej*, Związek Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie, Lwów.

Tarnawski, R., 2015. *Adam Fischer jako student i wykładowca Uniwersytetu Lwowskiego*, *Adam Fischer*, red Piotr Grochowski i Adrian Miancki, PTL, Toruń, Wrocław, s. 7–21.

Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, f. R–119, op. 1, spr. 194 (Osobova sprava profesora Fishera Adama).

Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, f. 26, op. 5, spr. 1956 (Osobova sprava profesora Fishera Adama).

Hlushko, M., 2008. Etnograficzne raionuvannia ukraińskoi Halychyny (za materialamy naukovykh doslidzhen XIX — pochatu XX st.) v *Halychyna: etnichna istoriia*, red S. Markuch, LNU imeni Ivana Franka, Lviv, s. 46–80.

Klodnytskyi, Z., 1997. Etnografichni materialy, shcho stosuiutsia Zakhidnoho Podillia v arkhivi polskoho narodoznavchoho tovarystva ta v arkhivi Yozefa Gaika v Narodoznavchi zoshyty, № 3, s. 180–181

Kachmar, V., 2010. Lvivskiy natsionalnyy universytet imeni Ivana Franka. *Istorychnyy narys v Litopys vypusknyykiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka*, Lohos Ukraina, Kyiv, s. 12–51.

Kyrchiv, R., 2011. Ukrainska tema v narodoznavchii paradyhmi Adama Fishera, *Narodoznavchi zoshyty*, № 4, s. 561–575.

Tarnavskiy, R., 2012. Habilitatsiia Adama Fishera u Lvivskomu universyteti: peredumovy, perebih, rezultaty, *Spheres of Culture. Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies, Maria Curie-Sklodovska University*, Lublin, vol. 3, s. 346–354.

Tarnavskiy, R., 2013. Pam'iaty Adama Fishera. Zhyttiepys profesora etnologii Lvivskoho universytetu, *Narodna tvorchist ta etnologii*, 2013, № 5, s. 40–53.

Chornii, P., 2007. Etnichna hrupa: definitysiia poniattia, *Narodoznavchi zoshyty*, № 5–6, s. 491–495.

Fischer, A., 1927. Okolice Lwowa pod względem etnograficznym, *Przewodnik Kongresowy II Zjazdu Słowiańskich Geografów i Etnografów w Polsce 1927 roku*, red L. Sawicki, Komitet organizacyjny II Z. S. G. E. Kraków, s. 202–205.

Fischer, A., 1928a. Nasze etniczno-ludowe podglebie. Etnografja okolicy Lwowa, *Słowo Polskie*, rok XXXII, no 85, 26 marca, s. 5.

Fischer, A., 1928b. *Rusini. Zarys etnografji Rusi*, Wydawnictwo Zakłady Narodowego im. Ossolińskich, Lwów, Warszawa, Kraków.

Fischer, A., 1929a. Polscy garncarze na Pokuciu, *Słowo Polskie*, rok XXXIII, no 289, 21 października, s. 6.

Fischer, A., 1929b., Przemysł ludowy na Pokuciu, *Słowo Polskie*, rok XXXIII, no 292, 24 października, s. 5.

Fischer, A., 1939. *Zarys etnografii Polski Południowo-Wschodniej*, Związek Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie, Lwów.

Tarnawski, R., 2015. *Adam Fischer jako student i wykładowca Uniwersytetu Lwowskiego*, *Adam Fischer*, red Piotr Grochowski i Adrian Miancki, PTL, Toruń, Wrocław, s. 7–21.

УДК 93341.32

III. III. Рамазанов

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Sh. Ramazanov

*National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

УМАНСЬКА ОБОРОННА ОПЕРАЦІЯ

(липень — серпень 1941 р.)

Uman Defensive Operation (July — August 1941)

У статті аналізується одна з важливих оборонних операцій на території України, яку провела Червона армія у протистоянні з вермахтом. Автор аналізує підготовку німецького командування до вторгнення в Україну та зусилля радянського керівництва з організації оборони влітку 1941 р.

Ключові слова: Уманська оборонна операція, Південний та Південно-Західний фронти, початковий період радянсько-німецької війни.

The article deals with one of the many defensive operations on the territory of Ukraine during WWII, which was conducted by the German army against the Soviet troops.

The author analyzes the preparations of the German command for the invasion of Ukraine. The article gives information on the quantity and quality of military equipment the Soviet army on the eve of the war.

Since the beginning of hostilities between Germany and the USSR, the German army was active on the territory of Ukraine. Because of the onset of the German Army, Soviet troops suffered heavy losses.

The author considers the encirclement and destruction of Soviet forces in Ukraine as the main task of the German army at the beginning of August 1941. Because of the active offensive of the German army, the Soviet troops were surrounded and